ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

RAQAMLI MADANIYATNING PEDAGOGIK JARAYONDAGI AHAMIYATI

Jum'azoda Malika Baxtiyorovna
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy siyosiy fanlar fakulteti, Pedagogika va umumiy psixologiya kafedrasi dotsenti
E-mail: malika.jumazoda.94@mail.ru
Tel.: +998 97 797-51-81
https://doi.org/10.5281/zenodo.23204606

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik jarayonlarda raqamli madaniyatning ahamiyati va dolzarbligi ko'rsatilgan. Raqamli madaniyat insoniyat madaniyatini raqamlashtirilib, yangi shaklga aylantiriladigan yangi madaniyat shakli sifatida ta'riflanadi. U hozirgi davr yangiliklari va kundalik hayotda tobora muhim rol o'ynaydigan texnologiyalar tomonidan shakllantirilgan turmush tarzi va odatlar to'plamini o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: raqam, texnologiya, madaniyat, ta'lim, tarbiya, axborot, internet, kompyuter, o'qituvchi, talaba, o'quvchi, shakllantirish, mas'uliyat, ijtmoiy, muhit, tezkor, rivojlanish, onlayn, axloq, etika, tarmoq, muhit.

ЗНАЧЕНИЕ ЦИФРОВОЙ КУЛЬТУРЫ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация: В статье освещаются важность и актуальность цифровой культуры в педагогическом процессе. Цифровая культура определяется как новая форма культуры, преобразующая человеческую культуру в цифровой формат. Она охватывает совокупность стилей жизни и привычек, сформированных современными инновациями и технологиями, которые играют все более важную роль в повседневной жизни.

Ключевые слова: цифровой, технология, культура, образование, воспитание, информация, интернет, компьютер, учитель, студент, учащийся, формирование, ответственность, социальный, среда, стремительный, развитие, онлайн, нравственность, этика, сеть.

THE SIGNIFICANCE OF DIGITAL CULTURE IN THE PEDAGOGICAL PROCESS

Annotation: V state osveshchayutsya vajnost i aktualnost tsifrovoy kultury v pedagogicheskom protesse. Digital culture is defined as a new form of culture, which transforms human culture into a digital format. Mother includes sovokupnost styley jizni i privychek, sformirovannyx vremennymi innovation and technology, which play all the more important role in everyday life.

Key words: digital, technology, culture, education, education, information, internet, computer, uchitel, student, flight, formation, responsibility, social, environment, stremitelny, development, online, morality, ethics, set.

Raqamli madaniyat - raqamli texnologiyalardan foydalanish natijasida yuzaga keladigan xatti-harakatlar, amaliyotlar va qadriyatlarni anglatadi. U raqamli transformatsiyaning markazida bo‘lib, tashkilotning yangi texnologiyalar va ish usullarini to‘liq integratsiyalashi uchun zarur bo‘lgan tafakkur, xatti-harakatlar va qadriyatlarni rivojlantiradi. Bo‘lajak pedagogolarning raqamli madaniyatni rivojlantirish uchun puxta rejalarni tuzish va maqsadli harakatlarni talab qiladi.

Jamiyatda raqamli texnologiyalardan tobora ko‘proq foydalanish raqamli madaniyatning uzluksiz tarqalishi va rivojlanishiga olib keladi. Natijada, milliardlab odamlarning muloqot qilish, ishlash, o‘rganish va ko‘ngil ochish usullarida tub o‘zgarishlar vujudga kelmoqda. Ajablanarlisi shundaki, bu o‘zgarish ijtimoiy tuzilmalar va normalarda o‘zgarishlarga olib keldi.

Raqamli madaniyat insoniyat madaniyati raqamlashtirilib, yangi shaklga aylantiriladigan yangi madaniyat shakli sifatida ta’riflanadi. U hozirgi davr yangiliklari va kundalik hayotda tobora muhim rol o‘ynaydigan texnologiyalar tomonidan shakllantirilgan turmush tarzi va odatlar to‘plamini o‘z ichiga oladi.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ta’limni tubdan o‘zgartirdi. Ular onlayn kitoblar, podkastlar, rasmlar va videolar orqali juda ko‘p miqdordagi ma’lumotlarga eshik ochdi. An’anaga ko‘ra, texnologiya faqat topshiriqlarni bajarish uchun ishlatilgan. Lekin, bugungi kunda raqamli texnologiyalar o‘rganishdan tortib muloqot va hamkorlikka qadar keng ko‘lamli maqsadlarga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, texnologiya o‘qituvchilar va talabalarning rolini o‘zgartirdi. An‘anaga ko‘ra, o‘qituvchilar talabalar uchun asosiy ma’lumot manbai bo‘lgan. Ammo hozirgi kunda internet ma’lumotni hamma uchun ochiq qildi va o‘qituvchining rolini qo‘llanma roliga o‘zgartirdi.

Ta’limni raqamlashtirish nima? Bu masofadan turib ta’lim dargohlarida shaxsan amalga oshiriladigan elektron ta’lim uchun turli dasturlar, ilovalar va boshqa raqamli resurslardan foydalanishni anglatadi.

Ta’limda raqamli media vositalaridan foydalanish global hodisadir. Bu hodisaning ko‘lami, hech bo‘lmaganda, ta’lim raqamli texnologiyalari bozorining hajmi bilan tasdiqlanadi: Jahon iqtisodiy forumi ma’lumotlariga ko’ra, 2025-yilda u 342 milliard dollarga yetishi prognoz qilingandi. Faqat 2018-yilda 100 million talaba Coursera platformasida onlayn kurslarda qatnashdi[1].

Ta’limning raqamli transformatsiyasidagi eng ilhomlantiruvchi tendentsiyalardan biri bu barcha yoshdagi o‘quvchilar uchun maktablar va darslarga kirishning yaxshilanishidir.

Muayyan turdagi ma’lumotlarga kirishga to‘sqinlik qiladigan nogironligi bo‘lgan talabalar raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali ushbu to‘siqlarni deyarli yengib o‘tishlari mumkin. Masalan, matnni nutqqa aylantirish dasturi va belgilangan kontentni dekodlaydigan dasturlar

[1] Индикаторы цифровой экономики. 2020 : стат. сб. / Г. И. Абдрахманова, К. О. Вишневский, Л. М. Гохберг и др. М. : НИУ ВШЭ, 2020.

oliygohlarda barcha talabalar uchun taqdim etiladigan ma’lumotlarga kirishni yaxshilashga yordam beradi. Ko‘rish yoki eshitish qobiliyati zaif, shuningdek, o‘qishda qiynaladigan shaxslar ushbu turli xil texnologiyalardan foydalanishlari mumkin, bu ularga o‘rganish va bilim olish imkonini beradi.

Zamonaviy raqamli dunyoga o‘tish ta’limning ichki ishlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatdi. Barcha tashkilotlar ushbu texnologiya ularga bir qator afzalliklarni va yangi o‘qitish strategiyalarini taklif qilishini tushuna boshladilar. Bundan tashqari, kompyuter texnologiyalaridagi yutuqlar ularning ta’limdagi ahamiyatiga ta’sir ko‘rsatmoqda. Ma’lumot to‘plash jarayonini, ma’lumotlarni integratsiyalash uchun turli dasturiy vositalardan foydalanishni va ularni keyinchalik qayta ishlashni birlashtirish imkonini beradi.

Ta’limning raqamlashtirilishi, ayniqsa, koronavirus pandemiyasi boshlanganidan keyin sezilarli bo‘ldi. Maktablar va universitetlar masofaviy onlayn o‘qishga o‘tishga majbur bo‘ldilar, bu o‘zgarish barchaga - maktab o‘quvchilari va ularning ota-onalari, o‘qituvchilar, universitet talabalari va professor-o‘qituvchilarga ta’sir ko‘rsatdi.

Bugungi texnologik o‘sish sharoitida o‘qituvchilar smartfonlar va planshetlar kabi turli xil qurilmalardan foydalanishni o‘rganishlari kerak; aks holda ular chetlashtirilish xavfi ostida qolishadi. Shuningdek pedagoglar darslarini qiziqarli va dolzarb bo‘lishi uchun barcha mavjud onlayn resurslardan foydalanishlari kerak.

Raqamlashtirish nafaqat ta’lim jarayonlariga, balki tashkiliy jarayonlarga ham tegishli. Masalan, hemis platformasi, elektron baholar, shuningdek talabalarning ota – onalari universitetga shaxsan tashrif buyurish o‘rniga o‘qituvchiga qo‘ng‘iroq qilish yoki ularga elektron pochta xabarini yuborish imkoniyati ham raqamlashtirishga misol bo‘la oladi.

Raqamli madaniyatga singib ketganlar nafaqat texnologik terminologiyani tushunishlari va virtual muhitda ishlash qobiliyatiga, balki, eng avvalo, ushbu vositalardan o‘zaro ta’sir, hamkorlik va bilim yaratish uchun foydalanish qobiliyatiga ega bo‘lishlari kerak. Bundan tashqari, moslashuvchanlik, tajriba o‘tkazish, uzluksiz o‘rganish va hamkorlik kabi o‘ziga xos madaniy qadriyatlarni ongli ravishda targ‘ib qilish juda muhimdir.

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va keng qo‘llanilish sharoitida ta’lim muassasalari o‘zlarining operatsion yondashuvlari va amaliyotlarini tubdan o‘zgartirishga majbur bo‘lmoqdalar. "Raqamli transformatsiya" deb ataladigan bu o‘zgarishlar ta’limning barcha darajalarida va aksariyat turdagi ta’lim muassasalarida ro‘y bermoqda.

Bugungi kunda jamiyatda sun’iy intellekt, immersiv texnologiyalar va internet kabi asosiy raqamli texnologiyalar rivojlanmoqda. Bu kabi yangi texnologiyalar va tushunchalarning joriy etilishi sharoitida jamiyat, ta’lim tizimlari va ta’lim muassasalarini raqamli transformatsiya qilish tushunchalari va tamoyillarini, shuningdek, ta’lim muassasasining asosiy jarayonlari bo‘yicha raqamli transformatsiya strategiyalarining muhim elementlarini shakllantirish ko‘nikmalarini rivojlantirish masalalarini qabul qilishi va o‘zlashtirishi zarur.

Ta’lim muassasalarida raqamli transformatsiya jarayonlarining elementlari quyidagilarni o‘z ichiga olishi kerak:

1. Raqamli infratuzilmaning mavjudligi;
2. Raqamli vositalar, xizmatlar va resurslarning mavjudligi;
3. Boshqaruvda raqamli texnologiyalardan foydalanish;

4. Ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish;
5. Talabalarning raqamli kompetentsiyasini rivojlantirish va qo‘llab-quvvatlash;
6. O‘qituvchilarning raqamli kompetentsiyasini professional rivojlantirish va qo‘llab-quvvatlash.
7. Raqamli transformatsiyani boshqarish.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar - axborot resurslari, telekommunikatsiya va boshqaruv tizimlarini qamrab oladi. Axborot resurslari giper-to‘plamlarni (media, video, audio, bibliografiyalar, fotosuratlar, grafikalar, animatsiyalar), ma’lumotlar to‘plamlarini, ta’lim portallarini va veb-saytlarni o‘z ichiga oladi. Telekommunikatsiyalar tarmoq va mobil muhitlarni, ommaviy axborot vositalarini, televideniyani, telefoniyani, telekonferensiyalarni, xostingni va elektron pochta xizmatlarini qamrab oladi. Boshqaruv tizimlari foydalanuvchilarni autentifikatsiya qilish, sinovdan o‘tkazish, kontentni boshqarish, reyting tizimlari va shaxsiy va hamkorlikdagi ma’lumotlar maydonlarini (veb-saytlar, bloglar, chatlar, forumlar, elektron pochta, ma’lumotlar bazalari)ni o‘z ichiga oladi.

Bugungi kunda ta’limda raqamli texnologiyalarni qo‘llash. Raqamli texnologiyalarning asosiy turlari mobil ta’lim, bulutli texnologiyalar, onlayn kurslar, o‘yinlashtirish va veb-kvestlarni o‘z ichiga oladi. Hozirgi vaqtda mobil ta’lim texnologiyalari ta’lim sohasida eng yuqori talabga ega hisoblanadi.

N. G. Bondarenko ta’limda "mobil o‘qitish" tushunchasini talabalar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi didaktik axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida amalga oshiriladigan faol va interaktiv o‘zaro ta’sirning maqsadli jarayoni sifatida belgilaydi. Mobil o‘qitish usullari va formatlarini amalga oshirish uchun o‘ziga xos imkoniyatlarni, shuningdek, o‘quv faoliyatining vaqti yoki joyidan qat’iy nazar, ta’lim maqsadlariga va rejalashtirilgan o‘quv natijalariga erishish imkonini beruvchi o‘quv materiallarini raqamli kontent sifatida taqdim etishning o‘ziga xos yondashuvini taklif etadi[2].

N.V. Grechushkina "ta’limda onlayn kurs" tushunchasini ta’riflashda uning elektron ta’lim shakli ekanligini, ya’ni pedagogik tamoyillarga asoslangan va zamonaviy axborot texnologiyalari (shu jumladan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari) yordamida amalga oshiriladigan uyushgan, maqsadli ta’lim jarayoni ekanligini ta’kidlaydi. U o’qitishning mantiqiy va strukturaviy jihatdan to‘liq birligini tashkil etadi, metodologik jihatdan o‘rganish va boshqarish uchun noyob elektron vositalar to‘plami bilan qo‘llab-quvvatlanadi[3].

Ta’limda o‘yinlashtirish masalasini o‘rganayotgan I. A. Baxmetyeva va R. N.Yaylaeva ta’lim sohasidagi metodologik terminologiyaning bir qismiga aylanganini ta’kidlaydilar, turli sohalarda o‘yinlardan foydalanishga qiziqish ortib borayotgan bir paytda, "o‘yinlashtirish" atamasi ta’lim sohasidagi metodologik terminologiyaning bir qismiga aylangan. O‘yinlashtirish odatda o‘yin elementlaridan o‘yin bo‘lmagan kontekstlarda foydalanishni anglatadi. Virtual ta’lim o‘yinlari o‘rganishda o‘yinlashtirishning bir shaklini ifodalaydi. Bunday virtual o‘yinlardan maktab o‘quvchilari, universitet talabalari, korporativ xodimlar va menejerlar kabi turli xil o‘quvchilar guruhlari foydalanishi mumkin.

---

[2]Бондаренко, Н. Г. Понятие «мобильное обучение» / Н. Г. Бондаренко // Перспективы развития информационных технологий. — 2014. — № 20. — С. 97–103. — EDN SNJXFL.

[3] Гречушкина, Н. В. Онлайн-курс: определение и классификация / Н. В. Гречушкина // Высшее образование в России. — 2018. — Т. 27, № 6. — С. 125–134. — EDN XRODTF.

Ta’lim sohasidagi munozaralarda o‘yinlashtirishdan foydalanish inkor etib bo‘lmaydigan afzalliklarni taqdim etadi, masalan, ta’lim jarayonida motivatsiya va ishtirokning ortishi, o‘qituvchi-talaba munosabatlari modelining an’anaviy axborot tarqatish modeliga emas, balki ustozlik va qo‘llab-quvvatlashga o‘tishini tushunishimiz mumkin.

Veb-kvest - bu talabalarning maqsadli tadqiqotga asoslangan faoliyatini o‘z ichiga olgan zamonaviy ta’lim texnologiyasi bo‘lib, u ma’lum bir ta’lim vazifasini bajarish uchun internet resurslaridan foydalanadi. Veb-kvestlarni o‘quv jarayoniga kiritishdan maqsad talabalarning fanga qiziqishini oshirish va axborot kommunikatsiya kompetensiyalarini o‘z ichiga olgan umumiy madaniy va kasbiy ko‘nikmalarni rivojlantirishdir.

Raqamli ta’lim texnologiyalarining zamonaviy ta’limdagi ahamiyati. Ular raqamli qurilmalardan foydalanishga qiziqishni uyg‘otadi, shaxsiylashtirilgan va inklyuziv ta’limni ta’minlaydi, vaqtni tejaydi va baholash jarayonini soddalashtiradi, o‘rganish imkoniyatlarini kengaytiradi va ota-onalar va hamkasblar bilan muloqotni osonlashtiradi, shu bilan birga o‘quvchilar hayotining turli jabhalariga uzoq muddatli ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.